Fatma YILMAZ, Ulusal Hakem fatmayilmazfyf@gmail.com

Türk satrancının renkli siması

FM Ateş Ülker

Oyunculuğuyla, eleştirileriyle, sorunları dile getirişiyle satranç dünyasının renkli siması olarak tanıyoruz biz onu. Oyuncu, yönetici daha çok da "toplum denetçisi" olarak hep bizimle

Asıl mesleği tıp doktorluğu olsa da biz onu oyunculuğuyla, eleştirileriyle, sorunları dile getirişiyle satranç dünyasının renkli siması olarak tanıyoruz. Oyuncu, yönetici daha çok da "toplum denetçisi" olarak hep bizimle. Yoğun meslek yaşamı içinde Ülker'in, satranca nasıl zaman ayırdığını da gördüğü bir yanlışın düzeltilmemesinin mümkün olamayacağını da düşündüğümüz zamanlar olmuştur. Bütün bunların perde arkasını hatta daha fazlasını öğrenebilmek için sorularımızı Mavikale okuyucuları adına yönelttik Ateş Ülker'e. ÜLKER de sorularımızı İstanbul Satranç Derneği'nde yanıtladı.

Fatma Yılmaz: Sayın ÜLKER, sizi çeşitli yönlerinizle tanısak da sizi sizden dinlemek farklı olacaktır. Kimdir Ateş ÜLKER?

FM Ateş Ülker: Annem Sinoplu, babam Bartınlı. Ben 1948'de Şişli'de doğmuşum. Büyük Reşit Paşa İlkokulu ve İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdim. Yüksek öğrenimimi İstanbul Tıp Fakültesi'nde yaptım. Halen dahiliye uzmanı olarak çalışıyorum. Evliyim, bir kızım bir oğlum var.

Peki, gelelim satranca. Satranca ne zaman kimin aracılığıyla başladınız, sonra neler yaptınız?

Satrancı lisede, 1963'te öğrendim. Okul arkadaşlarım liselerarası yarışmalara katılıyorlardı ben de onlar aracılığıyla satranca başladım. 1966'da da İSD'ye üye oldum. O yıllarda İSD'ye üye olmak için birisinin sizi derneğe tavsiye etmesi gerekiyordu, başvurudan birkaç ay sonra da üyeliğe kabul ediliyordunuz. Beni Beden Eğitimi Öğretmenim Selim Duru önermişti. Onun için üyeliğe kabul edilişim uzun sürmedi ve birden bire İSD Yönetim Kurulu üyesi oldum. 18-20 yaşlarında bir yandan İSD Yönetim Kurulu üyeliğini yürütmeye çalışırken, resmi olmayan Federasyon'un Genel Sekreterliği görevini de üstlendim. Böylece satranç ciddi anlamda zamanımı almaya başladı.

FM Ateş Ülker

Bir yanda tıp fakültesi, bir yanda satranç yöneticiliği. Bu kadar yoğunluk arasında satranç çalışmaya zaman bulabiliyor muydunuz?

Ne yazık ki hayır. Gerçi çalışacak çok fazla Türkçe kaynak da yoktu. Günümüzde bilgisayar ve internet aracılığıyla istenen bilgiye ulaşmak çok kolay. O dönem sadece İnformator vardı o da altı ayda bir çıkardı. Onun için çok çalıştığımı söyleyemem ama satrancın her alanını seviyordum buna oyunculuk da dahil. Gerçi Benim Almanca biliyor olmam büyük bir avantajdı ve ben bu avantajımı satranç kaynakları ve dünyada neler olup bittiği konusunda çok iyi kullandığımı düşünürüm.

Gelelim oyunculuğunuza. Hangi turnuvalarda oynadınız?

İstanbul turnuvalarına katıldım, Balkan Takım Şampiyonaları'nda oynadım. Balkan Şampiyonaları çok güzel organizasyonlardı. 1975'te Sait Halim Paşa Yalısı'nda ve 1980'de Pera Palas'ta olmak üzere iki kez de Türkiye'de düzenledik. 1975'teki Şampiyonayı bağışlarla gerçekleştirdik. Ümit Ünkan, Musa Tebi, Nevzat Süer, Jirayr Ohanyan Çakır, Mübin Boysan, Orhan Günsav, Coşkun Külür ve şu anda hatırlayamadığım pek çok satrançseverin katkısını unutmam mümkün değil. Türkiye'de bir defa da Balkan Bireysel Birinciliği düzenlendi. O zamanlar onca emekle düzenlediğimiz Balkan Şampiyonaları ne yazık ki artık yapılmıyor.

Olanakların o kadar kısıtlı olduğu o dönemde FM olmak başlı başına başarı elbette ama ben yine de derece anlamıyla satrançtaki başarılarınız desem?

İstanbul birinciliklerim var. 1980 Türkiye Şampiyonası'nda Ergun GÜMRÜKÇÜOĞLU,

Ali İPEK ve ben eş puanla eşitlik bozmalara kaldık. Şampiyon Ergun GÜMRÜKÇÜOĞLU oldu ben ikinci oldum. 1985'te de Türkiye Şampiyonu oldum.

Uzun süredir satrançla iç içesiniz. Eşiniz satranç oynuyor mu, çocuklarınızın satrançla araları nasıl?

Eşimin satrançla ilgisi yok. Oğlum 1700 civarı UKD gücünde oynuyor. Kızımın son UKD'si 1567'dir. Günümüzde çocukların işi çok zor. Satranç oynayan her ailenin kendisine sorması gereken "Satranç mı okul mu?" sorusunun yanıtı elbette okul olmalı. Çünkü tüm dünyada satranç profesyonelleri bile hala ekonomik sıkıntı çekiyor. Görsel bir spor olmadığı için halk satranca hak ettiği ilgiyi göstermiyor. Dünyanın en iyi organizasyonunu da düzenleseniz halktan ilgi görmüyorsunuz. Hatta 2000 Olimpiyatlarında bile halkın ilgisini görmedik. Diğer ülkelerde durum biraz farklı olsa da bizim gerçeğimiz bu. Kendinizi basına anlatamıyorsanız, basına anlatmadan halka anlatmanın da yolu yok. Umarım 2012 Olimpiyatlarının tanıtımı çok erken başlar ve halkın yoğun ilgisini toplayabiliriz. Sonucunda da çok başarılı bir Olimpiyata imza atarız. Gerçi çok başarılı bir Olimpiyat da yapsak "Okul mu, satranç mı?" sorusunun yanıtı yine de değişmez. Çünkü satranca üst düzeyli bir emek vermek yerine, kaldı ki bunu herkesin yapması da mümkün değil, ortalama bir üniversiteyi bile bitirdiğinizde işinizi severek yaparsanız başarılı olur ve çok fazla ekonomik sorun yaşamadan yaşamınızı sürdürebilirsiniz.

2000'de TSF Asbaşkanıydınız, doğal olarak Olimpiyatın da tam merkezindeydiniz. Onun için büyük bir organizasyonun zorluklarını, getirilerini çok iyi biliyorsunuz. Deneyimlerinizi göz önünde tutarak 2012 Olimpiyatlarına yönelik neler düşünüyorsunuz, neler söylemek istersiniz?

Tanıtım kesinlikle çok iyi yapılmalı. Türkiye'nin dört takımla katılması, çok sayıda Türk hakemin görev alması da Türk satrancına büyük katkı sağlayacaktır. Canlı yayın ne kadar çok olursa o kadar iyi. Seyirci alınmasını da isterim ama bu ne kadar mümkün olur bilemiyorum. Satrancın gelişmesi açısından şu nokta çok önemli: Türk oyuncuların yabancılarla oynadığı maç az. Yabancı

Satranç kadar olmasa da futbolla da ilgilenen Ateş, iyi bir taraftar olarak Eskişehir'de. (Yıl: 1994)

> 2012 Olimpiyatlarının tanıtımı kesinlikle çok iyi yapılmalı. Türkiye'nin dört takımla katılması, çok sayıda Türk hakemin görev alması da Türk satrancına büyük katkı sağlayacaktır. Canlı yayın ne kadar çok olursa o kadar iyi

oyuncuların kendi aralarında oynamaları zaman zaman da oynamadan berabere yapmaları bizim gelişmemize herhangi bir katkı sağlamıyor.

Fanatik veliler çocuğunun GM'lerle oynamasını istiyor. Oysa bunun gelecek için yararı yoktur! Evet, kendinden iyilerle oynamak öğreticidir ama oynanan oyunu anlayabilecek güçteyseniz. Onun için Türk oyuncuların yabancılarla maç yapmasının yolları bulunmalı. Bunun yolu açık turnuvalarda sayıyı bölmek olabilir ama sözünü ettiğim çözüm Berlin Sistemi değildir. Puana göre bölünmeli. Farklı standartlar da olabilir.

Peki, Turnuvalarda kadınlar ayrılmalı mı?

Milli Eğitim kızları ayırmıyor ama finale kalan kız öğrenci de yok. Onun için teşvik amaçlı kızlar ayrılmalı. Çok iyi kadın oyuncular gelsin genel kategoride oynasın.

Türkiye satrancını, satranca başladığınız dönemden, 1963'ten, günümüze değerlendirecek olursanız neler söyleyebilirsiniz?

1960'larda kitap, dergi, araç gereç yok denecek kadar azdı. Günümüzde işin içine bilgisayarın girmesiyle her şey çok değişti. Bilgisayar sayesinde bütün dünya bilgi ağıyla birbirine bağlandı. O günün ustalarıyla bugünün ustalarını karşılaştırdığımda bugünkü ustaların daha donanımlı olduğunu düşünüyorum. Kıvanç Haznedaroğlu, Barış Esen, Emre Can, Mustafa Yılmaz ve pek çok gencimiz günümüzün olanaklarını çok iyi kullandılar, kullanıyorlar, kullanmaya da devam etsinler. Günümüz açısından kötü olan tek şey belki de satranç oynamanın maliyetinin her geçen gün biraz daha artıyor olması. Yurt içindeki bir turnuvanın maliyeti yurt dışındakinden pahalı olmamalı. İstanbul Açık 50 TL iken 75 oldu, çalışanların maaşları aynı oranda artmıyor. Bunu herkes düşünmeli. Dinamiklerin önüne set çekmemeli tam tersine onları desteklemeliyiz.

Ne kadar profesyonel olursanız olun satranç henüz tatmin edici ekonomik şartlar sunmuyor. Ekonomik koşullar olmasaydı mesleğinize satrancı tercih eder miydiniz?

Etmezdim. Satrançla uğraşmak, Ali İpek gibi satrancı çok sevenlerin yapabileceği bir iş. Gerçi onlar için bile koşullar çok zor. Satranç yaşla ters orantılı, küçük yaşlarda satranç oynayanların sayısı fazla, sonra azalıyor.

Böyle düşünseniz de bir ara satranç öğretmenliği yaptığınızı biliyoruz. Velilere, eğitmenlere, satranç oynayan, oynamak isteyen çocuklara önerileriniz nelerdir?

Evet, 2005-2007 yıllarında satranç öğretmenliği yaptım, yaptığım dönemde başarılı olduğuma da inanıyorum. Veli ve antrenör olarak turnuvalara da gittim. Ekonomik nedenlerle sadece doktorluğa devam etme kararı aldım, ama öğretmenlik benim açımdan çok özel, sevgi dolu bir meslektir. Öğretmenlik yaptığım dönemlerdeki gözlemlerime dayanarak çok şey söylemem

Ülker Ailesi

mümkün. Öncelikle çok hırslı veliler var, bu hırs çocuklara zarar veriyor. Yenildiği için çocuk eleştirilmemeli, yanlış hamleler elbette gösterilmeli ama bu asla kırıcı bir dille olmamalı. Herkesin şampiyon olması mümkün değil ama satrancın herkese sağlayabileceği yararlar var. Her şeyden önemlisi doğru düşünmeyi öğretiyor. Onun için herkes şampiyonluğu değil doğru amaçları hedeflemeli. Çocuk doğru düşünüyorsa, satrancı iyi bir araç olarak kullanıyorsa, her turnuvada ya da her yıl, bir öncekinden daha iyiyse hedef gerçekleştirilmiş demektir. Bütün bunlardan daha da önemlisi çocuğun satrancı sevmesi, çocuklara satrancı sevdirebilirsek gerisi kendiliğinden gelmese de bizi çok da zorlamayacaktır.

Çocukların, gençlerin turnuvalara katılmaları konusunda neler demek isterdiniz?

Bütün turnuvalara katılmaları kolay değildir. Ancak Türkiye Yaş Grupları Birinciliği ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği turnuvalar gibi katılımın çok olduğu turnuvalara öncelik vermelerini öneriyorum.

Gelelim toplum denetçiliğinize.

Bana böyle bir sıfat takıldığından haberim yoktu ama herkes zaten toplum denetçisi olmalı. Yanlışları, eksikleri görmeli ve çözüm önerilerini üretmeli. Evet, ben son 10-15 yılda çok eleştirdim ama kişileri hedef almıyorum, sorunları ve çözümlerini göstermeye çalışıyorum. Satrancı, geç kalma süresinden, eşitlik bozma yöntemlerine kadar her yönden ele alıyorum. Aklıma yatmayanlara uygun çözümler bulmaya çalışıyorum. Benim anlayışıma göre yaptırım cezayla değil teşvikle olmalı. FIDE kuralları gittikçe katılaşıyor, katılaşan kuralların doğruluğu da tartışılabilir türden. Oyuncu tokalaşmadı diye ne yapacaksınız, kural koyuyorsanız, yaptırımınız olmalı, onun dışındakiler öneri olabilir sadece. Bütün bunlara rağmen turnuvalarda yanlış da olsa kurallara uyarım, çünkü bir kuralı yanlış bulmak başka, kurala uymak başka bir şey.

Satranç oyunculuğunuza dönersek, yeniden turnuvalarda, özellikle de "Emektarlar"da oynamak gibi bir planınız var mı?

Evet, hem Emektarlar'da hem de İstanbul Birinciliği'nde oynamak istiyorum. ELO'mu yükseltmek de hala hedeflerim arasında.

Satranç dünyasından bir anınızı anlatır mısınız?

2001 yılında Makedonya'da düzenlenen Avrupa Bireysel Birinciliği'nin sonunda yarışmaya katılan tüm oyuncularla birlikte bizi havaalanına götürecek olan otobüsün gelmesini bekliyordum. Fransız uyruklu olduğunu sandığım bir büyükusta karşıma geldi. İki elini omuzlarıma koyduktan sonra gülümsedi ve "Sen kimsin?" diye sordu. Herhalde davranışlarımı beğenmişti ve beni biraz yakından tanımak istemişti. Ben de İstanbul'da yaşayan FM düzeyinde, amatör sayılabilecek, bir oyuncu olduğumu ifade ettim. Bu anıdan çıkan sonuç, yabancı ortamlarda bile doğru hareketlerin kimsenin gözünden kaçmaması ve takdir edilmesidir.

"Davranışlarımıza dikkat etmeliyiz, kimin, nerede, nasıl etkileneceği belli olmuyor!" sözünün güzel bir doğrulayıcısı olmuş gerçekten.

Analizli bir oyununuzla söyleşimizi bitirirken, size çok teşekkür ediyor, hedeflerinizde başarılar diliyoruz.

Bogomil ANDONOV - Ateş ÜLKER [E17] İstanbul Festivali, 03.09.2009, Analiz: Ateş ÜLKER

1.d4 ♘f6 2.♘f3 e6 3.g3 b6 4.♗g2 ♗b7 5.0–0 ♗e7 6.c4 0–0 7.♖e1 (Bu durumda, 7.♘c3 veya 7.d5 daha çok oynanır. Rakibimin neden ♖e1 hamlesini tercih ettiği biraz sonra görülecektir.) 7...d6?! (Ansiklopediye göre 7...♕c8!? veya 7...d5) **8.♘c3 ♘e4 9.♕c2 d5** [(7. hamlede Beyazın ♖e1 tercih etmesinin nedeni bu durumda anlaşılıyor. 9...♘×c3 10.♘g5+– ♘×e2+ 11.♖×e2] **10.c×d5 e×d5 11.♘e5 ♘×c3 12.♕×c3 c5 13.d×c5** [13.b3, a1-h8 çaprazını zayıflatabilir.] **13...d4 14.♕b3 ♗×g2 15.♔×g2 ♗×c5 16.♗d2?!** [16.♗f4] **16...♘d7 17.♘f3 ♕e7** (Tahtanın ortasındaki siyah er oyun sonu için bir zayıflık olabilir. Oyun ortasında da hücuma uğrayabilir. Ancak şimdi Beyazın e2 erinin ilerlemesini engelleyerek bir baskı oluşturmaktadır.) **8.♗f4 h6 19.h4** [19.♖ad1 ♕e4 20.♕d3 Beyaz üstün.]

19...♖fd8 20.♖ad1 ♘f8 21.♗e5 ♘e6 22.a3 a5 23.♖d2 ♕b7 24.♖ed1 a4 25.♕c2 b5 26.♔g1 ♖ac8 27.♕f5 b4 28.♕g4 b×a3 29.b×a3 ♗×a3 30.♖×d4 ♖×d4 31.♘×d4 ♖c4 32.e4 ♗f8 33.♘×e6 ♖×e4 34.♕f5 f×e6 35.♕×e6+ ♕f7 36.♕×f7+ ♔×f7 37.f4 ♖e2 38.♔f1 ♖c2 39.♖d7+ ♔e6 40.♖a7 a3 41.♗×g7 ♗×g7 42.♖×a3 ♔f5 43.♖a6 ♔e4 44.♖g6 ♗d4?

[44...♗c3 amaç Beyaz şahın e1'e gelmesini önleyerek onu at dikeyine gitmeye zorlamak olmalıdır. Fili eksik olan taraf, şahı at dikeyinde "g1'de" olunca oyunu kaybedebilir. ♘c3 den sonra Siyah kazanıyor.]

45.♖×h6 ♔f3 46.♔e1 ♗e3 47.♖d6 ♔×g3 48.f5 ♔f3 49.f6 ♖c1+ 50.♖d1 ♖c7 51.♖d6 ♗f2+ 52.♔d2 ♗×h4 53.♔d3 ♖f7 54.♔d4 ♗×f6+ 55.♔d5 ♗g5 ½–½